

מראי מקומות - יומא

עז:

יגע בלחם בידו השניה שאותה הוא לא נטל, ולכן גזרו עליו להתיר לו לרחוץ את שתי ידיו, וכתב שהלשון גזרו עליו לא משמע כן. ולכך פירש שהוא חלק על דברי חכמים, והוא היה סבור שאסור לרחוץ להאכיל לתינוק, וגזרו עליו חכמים שיטול ויאכיל בשתי ידיו, כדי להודיע שמותר לרחוץ ידיו כדי להאכיל לתינוק. והשפת אמת כתב, ששמאי לא סבר שאסור לרחוץ ידיו כדי להאכיל, אלא הוא סבר שאסור כלל להאכיל לתינוק שמא הוא יבוא ויאכל בעצמו, וחכמים גזרו עליו להאכיל אפילו בשתי ידים, אבל לא גזרו על הרחיצה, ששמאי הסכים בזה שכשמאכיל לתינוק צריך ליטול את הידים.

ה. הרב אצל תלמיד מאי וכו'

כתב בשולחן ערוך (או"ח סי' תרי"ג סע' ז'), שאסור לרב לעבור במים כדי ללמד לתלמידו. וכתב הט"ז (סק"ו) שהוא ספק בגמרא שלא נפשט ופסק להחמיר. והקשה, שהרי זה ספק דרבנן, ומדוע שלא נאמר ספק דרבנן לקולא. עוד הקשה, מדוע זה אסור, והרי אפילו כדי לשמור על הפירות מותר, ואם כן לימוד לאחרים שהיא מצוה גדולה בוודאי שיהיה מותר. וכתב שהוא מפני שהתלמיד יכול לבוא אצל הרב לכן אסור לרב לעבור במים, אבל אם התלמיד אינו יכול לבוא מותר לרב ללכת וללמד אותו. והביא שהלבוש כתב שגם במקרה שהתלמיד אינו יכול לבוא ללמוד אצל הרב, אסור משום שחכמים לא חילקו באיסור. וכתב שאינו יודע מנין לו זה, ובפרט שכל האיסור הוא ספק דרבנן.

ובהערות הגר"ש כתב, שהספק ברב אצל התלמיד אינו היכן שעובר כדי ללמדו, שבזה מותר וכמו שמבואר בגמרא שמותר לעבור כדי לשאול שמעתא, אלא הספק הוא כשהרב הולך כדי לכבד את התלמיד, וכעין תלמיד אצל הרב ובן אצל אביו שאינו אלא להקביל פניו, ובזה יש ספק אם מותר. וכתב לבאר שהסברא לחלק בין רב אצל התלמיד לתלמיד אצל הרב, כי תלמיד אצל הרב זה נקרא צורך ולכן אפילו שיש תענוג ברחיצה מותר כי זה לא לשם תענוג אלא לשם דבר אחר, אבל ברב אצל התלמיד הגמרא מסתפקת האם זה נחשב לצורך, שלכן יהיה מותר בגלל זה אפילו שיש כאן תענוג, או שמכיון שאין זה צורך ודאי אסור מפני שיש כאן תענוג [וראה לעיל, שהובאו דבריו שחילק בין רחיצה שאם אינה לתענוג מותרת, לסיכה שמותרת רק לצורך רפואה].

א. התם שעינה מביאות אחרות

פירש רש"י, שהיתה מתאוה לו ולא בא עליה בעונתה בימים שעמדה אצלו. והקשה בהגהות הרא"מ הורו"ץ, מדוע שאותו רשע לא יבוא עליה והרי הכתוב מעיד שהוא אהבה. וכתב שעינוי שלה היה, שחשבה שלא תנשא עוד לאחרי רש"י כתב פירוש נוסף, שהעינוי מביאות אחרות, היינו שבא עליה שלא כדרכה. והקשה רש"י שאם כן אפשר לפרש כך גם את 'אם תענה את בנותי' שאולי לבן כרת אתו ברית שלא יענה את נשותיו בביאה שלא כדרכה. ותירץ הר"ש מדסוי שלבן לא חשד את יעקב על זה. והמהרש"א הקשה על הפירוש הראשון של רש"י, שעדיין מצינו כמה פעמים בתורה לשון עינוי בביאה ושם אי אפשר לפרש כמו שפירש כאן. וכתב שמדברי הרמב"ם נראה, שביאה שהיא אסורה היא נקראת ביאות אחרות. ועיין בשיח יצחק שהאריך בביאור שני הפירושים.

ב. ואם היה מלוכלך בטיט ובצואה רוחץ כדרכו

כתב הטור (או"ח ריש סי' תרי"ג) שאיסור רחיצה אינו אלא ברחיצה של תענוג. וכתב הב"ח, שהטור למד זאת ממה שהתירו רחיצה להסרת כלוך, וכתב עוד, שלא רק רחיצה של תענוג אסורה, אלא גם רחיצה כדי להעביר זוהמא אסורה, ורק כשהוא מלוכלך התירו, שזה כעין צורך של רפואה ודומה לדין של מי שיש לו חטטין שמותר לו לסוך. וכתב בהערות הגר"ש, שיש חילוק בין רחיצה לסיכה, שסיכה אסורה בכל אופן ואפילו שאינה לתענוג ורק במקום חולי היא מותרת משום שסיכה זה דבר של תענוג בעצם, אבל רחיצה אינה אסורה אלא לשם תענוג.

ג. ואם היה חולה או שהיו לו חטטין

בראשו סך כדרכו ואינו חושש

הקשה הרש"ש, מדוע התירו לחולה לסוך הרי יש בזה רפואה וכל רפואה רבנן אסרו גזירה משום שחיקת סממנים, ובשבת שמותר לסוך גם שלא לצורך רפואה מותר גם לצורך רפואה מפני שזה לא ניכר שזה רפואה, אבל ביום הכיפורים שסתם סיכה אסורה אם כן מוכח שעושה כן לצורך רפואה. וכתב שבגמרא בשבת (ק"א). מבואר, שכל מה שמותר בשבת התירו גם ביום הכיפורים.

ה. שלא רצה להאכיל בידו וגזרו עליו להאכיל בשתי ידים כתב הריטב"א שיש שפירשו ששמאי חשש שמא הוא